

Pienten osakeyhtiöiden verosuunnittelu – empiirinen tutkimus

*KTM Pasi Syrjän laskentatoimen väitöskirjan
"Pienten osakeyhtiöiden verosuunnittelu –
empiirinen tutkimus" pidettiin Lappeenran-
nan Teknillisessä Yliopistossa 26.3.2010.
Vastaväittäjänä toimi professori Juha Kinnu-
nen (Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu)
ja kustoksena professori Jaana Sandström
(Lappeenrannan teknillinen yliopisto)*

Laskentatoimen alaan kuuluvassa väitöskirjassa *Pienten osakeyhtiöiden verosuunnittelu – empiirinen tutkimus* tutkittiin minkälaisia verosuunnittelukäytänteitä pienissä omistajavetoisissa osakeyhtiöissä on, mikä merkitys verosuunnittelulla on yrityksille ja omistajille, mikä rooli verosuunnittelussa on yrityksen ulkopuolisilla taloushallinnon ammattilaisilla sekä mitkä tekijät mahdollisesti selittävät yritysten erilaisia verosuunnittelukäytänteitä. Väitöskirjatutkimuksessa ensisijainen mielenkiinto kohdistui pieniin suomalaisiin omistajavetoisiin osakeyhtiöihin, joiden liikevaihto asetui yhden ja kymmenen miljoonan euron välille. Tutkimuksessa käytetty aineisto kerättiin kyselytutkimuksella, johon yhdistettiin tietokannoista kerättyä tilinpäätös- ja

muuta taloudellista informaatiota. Kyselytutkimus toteutettiin syksyllä 2008. Kohdeyrityksiksi valittiin Etelä-Suomen läänin yksittäiset osakeyhtiöt, joiden liikevaihto asetui edellä mainitulle välillä 1–10 miljoonaa euroa. Yrityksen koon rajauksen perusteena oli, että tämän kokoluokan yrityksissä taloushallinto käsittää todennäköisesti muitakin toimintoja kuin vain lakisääteisen kirjanpidon ja lisäksi tässä kokoluokassa usein yrityksen omistus ja johto ovat samoissa käsissä. Kysely lähetettiin noin tuhanteen satunnaisesti valittuun yritykseen. Käyttökelpoisia vastauksia saatiin yli kaksi sataa ja vastausprosentti oli noin 21. Sitä voidaan pitää varsin hyvänä muihin vastaavalla tavalla toteutettuihin tutkimuksiin verrattuna. Kyselylomakkeet oli numeroitu, joka mahdollisti kyselyaineiston yhdistämisen tilinpäätöstietoihin. Kerättyä aineistoa analysoitiin kvantitatiivisin menetelmin.

Väitöskirja koostui kuudesta pääkappaleesta. Kyseessä on siis ns. monografiaväitöskirja. Ensimmäinen pääkappale muodostui työn johdannosta, jossa asetettiin tutkimuksen tavoitteet ja esitettiin tutkimusongelmat. Toisessa pääkappaleessa muodostettiin tutkimuksen teoreettinen viitekehys, joka koostui aiemmista laskentatoimen empiirisistä verotutkimuksista sekä laskentatoimen kontingenssiteoriaan kytkeytyistä

tutkimuksista. Kolmannessa pääkappaleessa kuvattiin verosuunnittelun lainsäädäntökonteksti eli keskeisimmät lainsäädännön mahdollistamat verosuunnittelukeinot yritys- ja omistajatasolla. Neljännessä kappaleessa kerrottiin aineiston keruusta ja analysoitiin sitä kuvailevalla tasolla. Viidennessä pääkappaleessa kuvattiin, miten kerättyä aineistoa analysoitiin kvantitatiivisin menetelmin ja keskeiset tutkimustulokset. Kuidennessa pääkappaleessa esitettiin työn yhteen-veto ja kontribuutio.

Koska tutkimuksen yhtenä keskeisenä ta-voitteena oli kokonaiskuvan muodostaminen yritysten erilaisista verosuunnittelukäytänteistä, verosuunnittelua kuvaavia muuttujia ryhmitel-tiin pääkomponenttianalyysillä. Tällä menetel-mällä tutkimusaineistosta kyettiin tunnistamaan neljä erilaista verosuunnitteluorientaatiota. Ryh-mittelyanalyysillä yritykset jaettiin verosuunnit-teluorientaatioidensa perusteella neljään sisäi-sesti homogeeniseen ryhmään, jotka kuvastivat yritysten erilaisia verosuunnittelustrategioita. Nämä yritysten erilaiset verosuunnittelustrate-giat nimettiin luonteensa mukaisesti valistu-neeksi, resurssija panostavaksi, veroa minimoi-vaksi sekä verosuunnitteluvastuuta ulkoistavak-si strategiaksi. Suurimmaksi yritysryhmäksi muodostui verosuunnitteluvastuuta ulkoistavien yritysten ryhmä. Tähän ryhmään kuului n. 57 % kyselyyn vastanneista yrityksistä. Tulos osoittaa sen, että yritykset ovat verosuunnittelun osalta paljolti riippuvaisia taloushallinnon sidosryh-mistä, tilitoimistoista sekä tilintarkastajista. Tu-losta voidaan tulkita myös niin, että taloushal-linnon sidosryhmien ammattitaito verosuunnit-telun osalta on keskeisessä roolissa, kun arvioi-daan, miten yritysten välinen tasapuolisuus verotuksen osalta käytännössä toteutuu. Yrityk-set, jotka olivat ulkoistaneet taloushallintonsa kokonaan tai osittain tilitoimistolle, pitivät pien-

ten tilitoimistojen ja suurempien tilitoimistoket-jujen tarjoamia verosuunnittelupalveluita yhtä asiantuntevina.

Tutkimuksessa havaittiin, että verotus oh-jaa varsin voimakkaasti yritysten osingonjako-päätöksiä. Yritysten jakamat osingot keskittyivät varsin voimakkaasti noin yhdeksään prosenttiin yritysten nettovarojen määrästä. Tutkimuksen kohdeyrityksistä noin 26 % kuului ryhmään, jossa verosuunnitteluvastuu oli ensisijaisesti yri-tyksessä ja verosuunnittelun ensisijaisena tavoit-teena oli, ettei yhtiön osakkaille tule osingoista veroseuraamuksia yhtiön maksamien verojen lisäksi. Tämä tavoite toteutuu, jos osingot eivät ylitä yhdeksää prosenttia yrityksen nettovarois-ta. Yrityksistä noin 11 % kuului ryhmään, jotka nimettiin verosuunnittelustrategioidensa mukai-sesti verosuunnittelun osalta valistuneiksi yrityk-siksi. Tutkimusaineiston yrityksistä noin 6 % oli sellaisia, joille verosuunnittelulla ei juuri ollut merkitystä.

Tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli yritys-ten erilaisia verosuunnittelustrategioita selittä-vien tekijöiden tunnistaminen. Alkuperäisenä taustaoletuksena oli, että yrityksen johdon las-kentatoimen käytänteillä ja verosuunnittelulla voisi olla tilastollisesti havaittava keskinäinen yhteys. Tämä oletus ei kuitenkaan pitänyt paik-kansa. Näin ollen aineiston analysointia jatketiin muodostamalla rinnakkaiset regressiomallit, joissa selitettävänä muuttujina olivat verosuun-nitteluorientaatiot ja pääkomponenttianalyysillä muodostetut yritysten erilaisia johdon laskenta-toimen käytänteitä kuvaavat summamuuttujat. Selittävinä muuttujina näissä malleissa olivat yrittäjän ja yrityksen taustatekijät, yrittäjäorien-taatiot ja taloushallinnon organisointia kuvaavat summamuuttujat. Verosuunnitteluorientaatioita selittävästä regressiomalleista tilastollisesti mer-kitsevä oli vain valistunutta verosuunnitte-

luorientaatioita selittävä malli. Valistunutta verosuunnitteluorientaatiota eniten selittäviä muuttujia olivat yrittäjäorientaatiot, joissa yrittäjän persoona oli korostunut yritystoiminnan keskiössä. Yritysten johdon laskentatoimen käytänteitä selittävät regressiomallit olivat kaikki tilastollisesti erittäin merkitseviä. Tutkimusaineistoa analysoimalla voitiin siis todeta, että verosuunnittelu on selkeästi osa yrityksen taloushallintoa, mutta sen asema poikkeaa jossain määrin yritysten erilaisista johdon laskentatoimen käytänteistä. Johdon laskentatoimen käytänteitä selittävien regressiomallien tulosten perusteella voidaan sanoa, että yrityksen varsinaista toimintaa tukeva laskentatoimi on vero-

suunnittelusta poiketen voimakkaammin kytköksissä yrittäjän ns. yrittäjäpersoonaan. Tätä havaintoa voidaan pitää merkittävänä esimerkiksi taloushallinnon palveluiden tarjoajille.

Edellä esitettyjen tulosten lisäksi merkittävänä tämän tutkimuksen kontribuutiona voidaan pitää sen tosiasian dokumentointia, että yritysten toteuttamissa verosuunnittelustrategioissa on aidosti eroja ja minkälaisia erot ovat. Monimutkaisessa verojärjestelmässä, jossa on pohdittava siirretäänkö yrityksestä varallisuutta yksityistalouteen esimerkiksi osinkona, palkkana, vuokrana tai korkona, on siis mahdollista, ettei yritysverotus toteudu käytännössä täysin tasapuolisuusperiaatteen mukaisesti. ■